

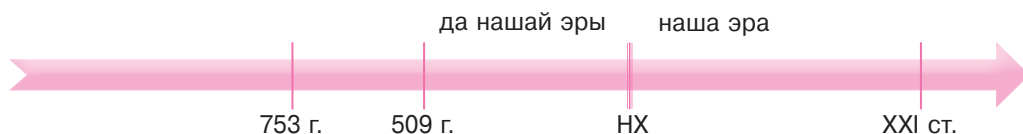

Раздзел 2

СТАРАЖЫТНЫ РЫМ

Праекты і даследаванні

♦ Горад на сямі ўзгорках. ♦ Рымскае права. ♦ Юліянскі каляндар. ♦ Школа ў Старажытным Рыме. ♦ Сем цудаў рымскай архітэктуры. ♦ Крылатыя выразы з Бібліі. ♦ Уклад рымскай цывілізацыі ў сусветную культуру.

§ 17. Легендарны пачатак Рыма

?! 1. Найбуйнейшыя дзяржавы старажытнасці і іх сталіцы. **2.** Калі адбылася Траянская вайна? Чым яна скончылася? **3.** Якой уладай валодалі правіцелі Старажытнага Усходу?

Рымляне лічылі сябе нашчадкамі траянскага героя Энея. У час Траянскай вайны ён абараняў родны горад ад ахейцаў. Эней са сваімі таварышамі паспеў пакінуць ахопленую пажарам Трою. Праз сем гадоў траянцы высадзіліся каля вусця Тыбра і атабарыліся тут. Як і калі быў заснаваны Рым? Як было пабудавана грамадства і кіраванне ў Рыме?

1. Прырода і насельніцтва Італіі. Італія размешчана на *Апенінскім паўвостраве* ў спрыяльных прыродных умовах. З трох бакоў яго абмываюць цёплыя воды Міжземнага мора. Ад халодных паўночных вятроў ахоўваюць высокія Альпійскія горы.

Уздоўж усяго паўвострава цягнецца невысокі горны хрыбет — *Апеніны*. Апенінскія горы багатыя на карысныя

этрускі Плямёны, якія насялялі
Апенінскі паўвостраў

● РЫМ Сталіца лацінаў
і сабінаў

▲ Старажытная Італія

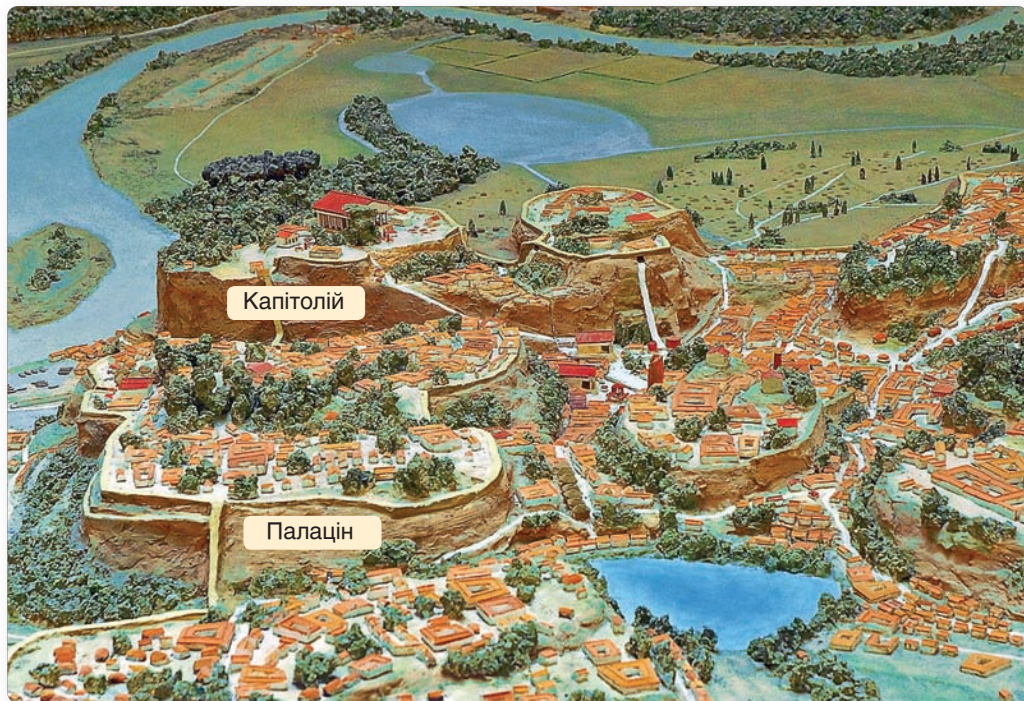
✓ Апішыце месцазнаходжанне Рыма.
Назвайце плямёны, якія насялялі Апенінскі паўвостраў.

выкапні і будаўнічы камень. Каля падножжа Апенін ляжаць урадлівыя даліны і раўніны, зручныя для земляробства і жывёлагадоўлі. На невысокіх узгорках пад гарачым сонцам выпяваюць вінаград, апельсіны, лімоны, міндаль, гранаты. З прычыны наяўнасці вялікай колькасці жывёлы на паўвостраве старажытныя грэкі назвалі яго Італіяй — «краінай цялят».

У далёкай старажытнасці Італію насяляла шмат плямёнаў, якія гаварылі на розных мовах. Самыя шматлікія — *этрускі*. Яны былі выдатнымі земляробамі, умелымі майстрамі і вопытнымі мараплаўцамі. Этрускі стварылі шмат гарадоў-дзяржаў на чале з царамі, якіх выбіралі са знаці.

У ніжнім цячэнні ракі Тыбр жыло племя *лацінаў*. Лаціны шмат што запазычылі ў этрускаў у ваеннай справе, рэлігіі, будове дзяржавы, побыце і адзенні. Менавіта лаціны маюць прамое дачыненне да заснавання горада Рыма.

2. Ромул — заснавальнік Рыма. Горад Рым — адзін з найстаражытнейшых гарадоў свету. Яго называюць «вечным горадам». Ніхто не ведае дакладна, калі ён быў заснаваны.

▲ Рымскія ўзгоркі

☒ У чым заключаюцца перавагі месцазнаходжання Рыма?

с. 264–266

Захаваліся толькі легенды. Паводле адной з іх горад быў заснаваны нашчадкам траянскага героя Энея — **Ромулам** у **753 г. да н. э.** Ромул стаў першым рымскім царом.

«Вечны горад» размешчаны на сямі ўзгорках. Два га-лоўныя ўзгоркі — *Палацін* і *Капітолій*. На ўзгорку Палацін пасяліўся Ромул, а таксама знатныя і багатыя людзі. Пасля Ромула тут заўсёды жылі рымскія цары, а пазней рымскія імператары. На Капітоліі рымляне пабудавалі храмы багам.

Паміж узгоркамі было вялікае балота. Першыя пасяленцы асушылі яго і на гэтым месцы пабудавалі кірмашовую плошчу — форум. Да нашых дзён захаваўся падземны канал для адводу падземных вод у раку Тыбр.

3. Патрыцыі і плебеі. У далёкім мінулым рымскае насельніцтва жыло вялікімі сем'ямі. Палатыні яны называліся «фаміліямі». На чале кожнай такой сям'і стаяў правадыр — *pátar* (бацька). Члены адной сям'і разам апрацоўвалі палі і насілі імя свайго агульнага продка. Усе сем'і аб'ядноўваліся ў рымскую абшчыну, каб абараняцца ад ворагаў. Паўнапраўныя члены рымскай абшчыны прымалі важныя рашэнні на *народных сходах*.

З часам нашчадкі першых пасяленцаў сталі называць сябе *патрыцыямі*, гэта значыць «нашчадкамі бацькоў». Спачатку патрыцыі працавалі разам са сваімі слугамі і рабамі ў полі

Што агульнае і ў чым заключаюцца адрозненні ў становішчы патрыцыяў і плебеяў у Рыме і арыстакратаў і дэма-су ў Грэцыі да прыняцця зако-наў Салона?

і дома. Рабы лічыліся членамі сям'і і нярэдка сядзелі за адным абедзенным сталом з гаспадарамі.

Паступова патрыцыі склалі рымскую арыстакратыю. Тыя ж свабодныя рымляне, чые продкі не

былі першымі пасяленцамі, не мелі шмат якіх грамадзянскіх правоў і не дапускаліся да кіравання дзяржавай. Іх называлі **плебэямі**. У іх былі свае невялікія надзелы зямлі. За нявыплату абавязкаў плебеяў маглі прадаць у рабства. Багатыя

ным Рыме? **4.** З дапамогай тэксту параграфа і схемы дакажыце, што ўлада цара ў Рыме і правіцеляў дзяржаў Старажытнага Усходу значна адрознівалася. **5.** Рымляне вялі лічэнне гадоў ад заснавання горада. У якім годзе паводле рымскага летазлічэння выгналі апошняга цара?

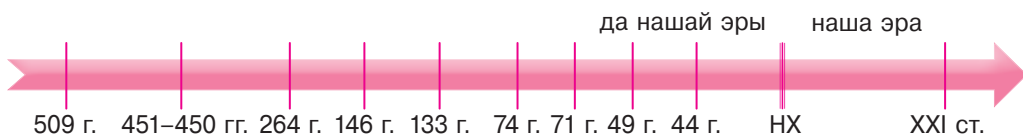

ЛЕГЕНДА ПРА ЗАСНАВАННЕ РЫМА (Паводле Плутарха)

Па волі бога Марса жрыца нарадзіла на свет двойнят Ромула і Рэма. Іх загадалі кінуць у раку. Цячэннем вады кошык, у якім плылі немаўляты, прыбіла да берага. Хлопчыкаў знайшла і выгадавала ваўчыца, а выраслі яны ў сям'і пастуха. Хутка людзі даведаліся, што гэта асобы царскага паходжання. Паводле старажытнага звычаю браты павінны былі заснаваць горад. Паміж імі ўзнікла спрэчка: хто гэта зробіць? Зыход справы вырашыў паядынак. У жорсткай сутычцы Ромул забіў Рэма. Пасля гэтага Ромул заснаваў горад, які атрымаў яго імя.

▲ Капіталійская ваўчыца.
Бронзавая статуя

§ 18. Ранняя Римская рэспубліка

?! 1. Якія правы мелі грамадзяне ў Афінах і Спарце? **2.** З якімі законамі ў гісторыі Старажытнага свету вы знаёмыя?

Рымляне, як і грэкі, скінулі сваіх цароў. У грэчаскіх гарадах-дзяржавах быў устаноўлены полісны лад, усе грамадзяне полісаў былі роўныя ў правах і перад законам. А як пасля выгнання цара было арганізавана кіраванне Римскай дзяржавай?

1. Устаноўленне рэспублікі і органы кіравання. Пасля выгнання Тарквінія Гордага рымляне вырашылі больш не падпарадкоўвацца ўладзе цароў. Яны ўстанавілі ў Рыме новую форму кіравання, якую назвалі *рэспубліка*. У перакладзе